

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 2.

Lýsingarprísir fyri þettirreglur: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórti lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 10. januar 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringarsírið — Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

1932.

Árið 1932, sum nú er farið afturum, hevur ikki fyrri okkara fólk, alment tið, verið nakað merksíð. Ringt hevur tað verið á mangan hátt, men tað var árið fyrri eisini, við ringum fiskaprísi, lítillum peningi í part til fiskimennin og — ljóðar tað — ringum úrsliti fyrri reiðarar og keypmenn; og ringt er tað fyrri okkum øll, tað havið gevur litið, og litið uppáttur fæst fyrri tað.

Landið hevur í tí farna árinum givið nakað eins og í tí undanfarna; men tað, landið gevur, er litið til muns, higgar verður fært fyrri túsundtals krónur í eplum, kjöti o. s. fr. — Og ímeðan liggur nógv av okkara jorð í forni og gevur einki ella so nær sum einki — og vit klaga. Og vit tala og skriva um **krisutiðir**, her og í útheiminum, tað er líka nær við, at orðið, **krisa** og **krisutið** verður **brukt í ótið!** — Hvi hava vit hesa ringu tíð? Hana hava vit, tí at tey ymsu evropeisku lond hava oyðilagt seg í tí stóra bardaganum: fyrst alt tað, tey vóru ment at pína út úr fólkunum heima, og so stóðst ikki á at fáa lán úr Ameriku. Hesi lond eru útíþind á einhvønn hátt, og nú skulu hesi ræðuliga lán rindast aftur — og Amerika streingir á! Hvussu skulu nú hesi lond verða ment at keypa vørur frá øðrum londum? Í Onglandi t. d. spennar teir hungursbandið fastari um miðju, og alt fólkid har kappast um at «offra», at lata; øll vilja verða við til at taka frá sær at lata til tað almenna besta.

Eins og í Onglandi er standurin ringur í flest øllum londum, og peningin er lítill millum manna at keypa fyrri. Av teirri grund er tað orsök hjá okkum at taka til umrøðu: hvat skulu vit gera, nú tað verður við at siggja illa út hjá okkum við fiskaprísi? — Tí tað er eina og alleina har, at vit fola nakað til nakra «krisu». — Skulu vit fara í holt við toll, ella skulu vit fara í holt við ein «stats-skate», sum her hjá okkum verður ein «logtingsskattur», ella hvat skulu vit til ráðar taka? —

Ein tollur vil, verður hann álagdur við **demokratiskari** hugsan, ikki nýta so ræðuliga hart, sjálvt hjá teim, sum hava smáar inntøkur. Men tollur er allarleiðis, sum hann allar tíðir **hevur verið**, ein órættvís skattaleggjan, á tann hátt, at tollur rámar mest av øllum arbeiðaran, hin ognarleysa, sum má keypa hvørt gjundur, hann brúka skal, á

kroppin og í kroppin, alt í hús-inum nýtast skal. Hvussu litið tað so er, at ein maður fær upp av sjónum ella av landinum, so lættir tað eitt sindur, av tí skal hann tað ikki lata toll. Tí er tað sjálvsagt, at teir menn, sum fáa teirra klæði og føði uttan at keypa tað alt úr solubúðunum, **eru fyrri tolli.** Nú kann sigast, at minst parturin av hesum tolli skuldi leggjast á neyðsnyjarvørur, og hetta ger eina broyting — tó tað, sum er luksur fyrri meg, er tað ikki fyrri teg, so torført verður kanska at meta: hvat er neyðsnytt og hvat er luksur. —

Ein logtingsskattur vil móguligvis verða rættvísur, men um hann skal ikki her sigast nakað, tað fer tann maður at gera, sum hevur fingist við at hugsa um hetta, og vit hoga, at hann vil gera so væl at seta sína hugsan fram í blaði sínum. —

Tað var við miklum íva, at vit nevndu orðið «**krisa**», tí vit hava okkara hugsan um henda spurning; men tað var ikki sleppandi frá at nevna tað, tá eitt litið sindur skuldi skrivast um árið, ið fór: 1932.

Á tingi var orðið mangan haft á lofti, og úrslitið av tingsetunum báðum í farna ári kenna øll, tað var neyðarsligt.

Árið býrjaði við vali, og tað endaði við vali, ja tveimum — bæði til fólkating og býarstýri. Úrslitið var — ja, hvat skulu vit siga?? Siga vit gott, verða sjálfstýrismenn illir (teir eru tað við okkum kortini!), og siga vit ringt, verða sambandsmenn illir (teir eru tað kanska eisini, um vit einki siga). Tó eitt kunnu vit siga, at sambandsflokurin vann í januar á logtingsvali, og hann vann í december á fólkatingsvali. — Javnaðarmenn royndu, og vóru ikki heilt sorir á logtingsvali og her í Havn á býarstýrisvali. Her var tað ein **fyrsta** býrjan — men hvussu hon vil slita úr, tað «má drotturin vita», sum skrivað stendur.

Gronlandi hevur ljóðað ræðuligt frá, men tað er framtíðini upp í hendur givið at greiða ta flokku, her sýnist at vera, og finna sannleikan fram, um hann er at finna.

Sjálvur «Gronlandsspurningur» stendur í stað, men kann henda, at hann nú verður loystur. Kann henda, at harra Stauning, um hann hevur veldi til tess, líkasum Várharra «letur sól snva skína yvir ónd og góð og letur tað regna yvir rættvís og órættvís». —

Árið, ið fór, hevur verið eitt sorgaríkt fyrri mong, tó tað var tíverri so mangt eitt árið. Teir

fóru, ungir og eldri, avstað við teim bestu vónum, fúsir og glaðir — men sorgin, knógvandi tung, var hon, ið kom og vitjaði nógv av teim, sum sótu eftir.

Tað er ikki vert, sum ofta verður gjørt, at endurnýggja sorgina, tann stóra missin; tíðin lekir øll sár, og vit vita, at einki er so ringt sum tað, ikki at geva sárinum frið at groðast. — Lat okkum niga høvur okkara fyrri teimum, sum havið tók, teim sum fullu «pan Ærens Mark», tí eingin deyði er vakrari. Og lat okkum, sum eftir sita, okkum sum hava nakran av okkara á sjónum, siga tokk fyrri, at teir higartil eru komnir aftur til okkara. —

Úrslitið úr fiskiskapinum í hesum farna ári kann ikki enn framsetast, tað vil koma seinri. — Árið, siga vit og allir aðrir, hevur verið ringt, men er tað so, at einki kundi verið gjørt fyrri at fingið tað betri peningaliga sæð? Er ikki her eitt nið fyrri okkum socialdemokratir at leggja? Men tað er **ikkí beinleiðis stuttligt** at vera ein rodd í oyðimørk; tað er óhugnaligt at standa og hava hugsanina, at ein stendur eina, eingin fylking aftanfyrri.

Lat so hesa grein enda við tí ynski, at **hetta** árið, tá tað er komið á enda, kann skoða út yvir ein flokk av sameintum monnum og kvinnum, ein flokk sum kennir bæði mál og leið. Og verið so árið 1933 vælkommið!

Hugsan, orð og virki.

II.

Hugsan, menniskjuna kann líka litið sammetast við hugsan djóranna, sum tey ljóð, djórini siga, kunna metast við orð menniskjuna og virki djóranna sammetast við virki menniskjuna.

«Menniskjan er mynd Guds», sigur orðið. Hetta er rætt fyrri so vítt, sum hugsað verður um sál manna; men tíverri er tað ógviliga skjótt at missa tann góða dámin, ið ger menniskjuni til mynd hans, ið alt ger væl og øllum vil væl. Tá eg á ymskum fundum forði dømur fram um ta ringu ávirkan, ið kapitalistandin hevur á menniskjuni, spoyrak harra Kallsoy meg við tí, at eg mundi vera ein andamanari; tí eg talaði altíð um anda, t. v. s. kapitalistanda. Nú vil eg við tað sama siga, at harra Kallsoy skjótt lerti av mær at tala um andar; tí á teim seinastu fundum, vit vóru saman, talaði hr. Kallsoy javnlaga um sambandsandan. Og

Kunngerir til øll tey, sum lesa «Føroya Social-Demokrat».

Vit finga av óvart blaðið «Tingakross» inn at durinum í morgun, og siggja vit har eitt álup — **sjálvsagt anonymt!** — á eina grein, sum stendur fyrri blaðstjórans rokning. Hetta veit eisini hesin anonymi **Hanus** við tað, at hann nevnr blaðstjóran («navna» sín) við navni.

Vit siga tað nú alt fyrri eitt: **Tað loysir seg ikki hjá «Tingakross» at royna at leypa á okkum, hvorki nú meðan tað bert er andi blaðstjórans, ið ræður ella seinri tá hann sjálvur kemur aftur, tí vit taka okkum ikki illt av tí og svara ikki blaðinum aftur.**

Sjálvandi stendur tað øðrum fritt at skriva.

Ikki er sjáldan at siggja í sjálfstýrisblaðnum orð sum t. d. trælaandi. Hetta orð og onnur tilfik verða nýtt um menn og kvinnur, ið vilja hava samband við Danmark. Um trælaandan vil eg ikki skriva meir í tí týðningi, sum sjálfstýrismenn nýta orðið; tí í spurninginum um sjálfstýri og samband eru vit javnaðarmenn neutralir, t. v. s. vit luttaka ikki í tí stríðnum. Tað er eitt annað sjálfstýri ella rættari sagt sjálvbjargni, vit stevna ímóti, nevnliga tað sjálvbjargni, sum fyrst og fremst torvar her á landi. Vit vilja arbeiða fyrri, at hvor einstakur Føroyingur kann gerast sjálvbjargni, t. v. s. óbundin av tí trælalandi sum eitur skuld. Hvussu ofta gongur tað ikki á tann hátt her á landi at unglingar, ið fola seg sjálvbjargnar og fúsar til verka, seta búgv í tí treysti at vera sjálvbjargnar, og sum um nokur fá ár eru komnir so langt niður í vesældóm, at sjálvbjargnisandin í barmi teirra er koydur? Hvat er komið í staðin? Jú, trælaandin er kominn í staðin; men slíkan trælaanda — trælalyndi — tala sjálfstýrismenn ikki um. Hvi tala teir ikki um slíkt? Jú, orsøkin er tann, at teir saman við sambandsmonnum halda hond yvir tí samfelagsskipan, sum førir okkara fólk út í vesældóm — út í armóð og skuld. Við øðrum orðum: teir sjálvir alna trælalyndi í barm Føroyinganna.

Jú, sanniliga andar ávirka menniskjuni ella lat okkum siga, at lyndi okkara ávirkast av tíðarandanum og av teim kringumstøðum, vit liva undir.

Hvor skapar kringumstøðini? Hvor skapar viðurskiftini í landinum? Hvor skapar viðurskiftini í okkara landi?

Hesar spurningar skal eg biðja afturhaldsmenn, t. v. s.

sambandsmenn og sjálfstýrismenn, svara mær uppá.

Vilja vit menniskju varðveita gudsmýndina í okkum, mega vit hugsa høgt, hugsa høviskt, hugsa um gagn landsins og um gagn íbúgvvara landsins og sjálvbjargni teirra. Vit mega ikki lata kapitalistandan fáa innivist í barmi okkara; tí kapitalistandin sigur: «Eg skal nýta at mær, vertin á, hvat annar fær». Kapitalistandin elvir einum til egið gagn at fremja fram um felagsgagn, fram um landsgagn og fram um gagn landsmanna vára.

Vilja leysur verður hann, ið letur seg leiða av kapitalistandanum, og tosti hansara eftir góðsi verðaldarinnar verður sterkari og sterkari dag frá degi. Tostin slökkist aldri, og maður verður á tann hátt friðleysur og tessvegna gleðisleysur.

At gera allar íbúgvvarar landsins sjálvbjargnar, er tað mál, sum javnaðarflokkurin arbeiðir fram ímóti. Hetta er eitt vakurt mál, og tann, ið arbeiðir fram móti tí máli, hann má standa innanfyri javnaðarflokkin.

Hinir flokkarnir, sjálfstýris- og sambandsflokkurin, — báðir afturhaldsflokkarnir — hava ferð eftir ferð koyt tey mál, ið kunna verða tí minna mannum til frama. Demir í so máta tróta ikki — tíverri.

J. H. Danbjørg.

«Danskir» socialistar — «National»-socialistar.

Tann tíð tað var, hoyrdu vit her á landi orðini «danskir socialistar» og «føroyskir socialistar», og fyrri nokrum døgum síðani var í einum fori brúkt, orðið «nationalir socialistar».

Henda sundurbýting í «danskir» og í «nationalir» socialistar er komið av eini misfatán, sum vit hava rørt við fyrri, og sum vit ikki skulu undra okkum so nógv yvir.

Tað vóru danskir menn, millum aðrar sjálvur statsministerin, komnir higat at vitja tey arbeidsmannafelag, her vóru, sum komu á tal við menn her, limir m. a. av hesum arbeidsmannafelagum, og soleiðis kom tað í lag at støvna javnaðarfelag, socialdemokratisk felag her í Havn og aðra staðni. Men fyrri tað, at tað vóru danskir menn, sum bóru hetta fram her hjá okkum, hevur eingin orsök til at nýta orðið «danskir» socialistar um okkum, og allarminst um teir av okkum, sum kendu hina socialdemokratisku hugsanina og vóru góðir við hana mong harrans ár áður nakar hevði hugsað um at íbirta arbeidsmannafelag og javnaðarfelag her, **arður** socialdemokratid hevði fingið **nakað** veldi í Danmark.